

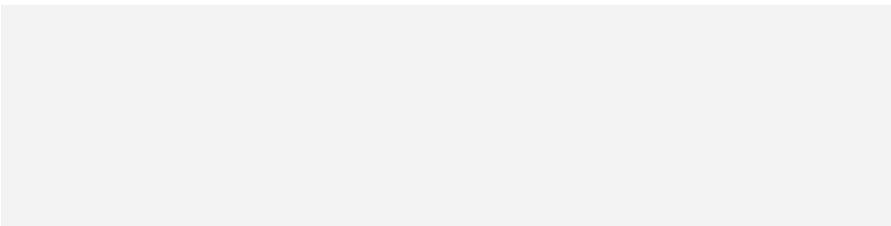
Peellands Molennieuws

Peellandse Molenstichting

108

April
2023

*Het Peellands Molennieuws is een uitgave van de Peellandse Molenstichting.
Een abonnement op dit blad is inbegrepen in een bijdrage aan de vrienden van de
Stichting. Het minimale bedrag is € 15,00 per jaar.
Dit bedrag kunt u overmaken op bankrekening NL87 INGB 0005 7060 31, t.n.v.
Peellandse Molenstichting.*

Secretariaat:

Peellandse Molenstichting
Secretariaat:
p.a. Schutsstraat 22
5737EW Lieshout
tel. 06 51815 316
www.peellandsemolenstichting.nl

Redactie:

Peter van Rongen en Geert van Stekelenburg
Het typewerk, de lay-out en de eindredactie zijn verzorgd door Geert van Steke-
lenburg

Uw artikelen, commentaar en ideeën kunt u sturen naar:

Redactie Peellands Molennieuws
p.a. Geert van Stekelenburg, Hofstraat 26, 5721 BB, Asten
Tel: 0493-693504 / 0616716543/
Email: e.vanstekelenburg@chello.nl
Uiterste inzenddatum voor het eerstvolgende nummer: 27 augustus 2023

Omslagfoto: Om de door de zetel gezakte standaard van 'de Oostenwind' om-
hoog te kunnen brengen moest de molenkast eerst 30 cm omhoog om de druk
van de standaard te halen. (foto: Geert van Stekelenburg)

Peellands Molennieuws
ISSN 1574-2512

Oplage: 160

De voormolen

Op donderdag 19 januari ontvingen wij het bericht dat ons bestuurslid en molenvriend Gerard Sturkenboom is overleden. Drie dagen hiervoor ontvingen we nog een persoonlijk bericht van Gerard, dat hij vanwege een zwaar hartinfarct was opgenomen in het Catharinaziekenhuis. Het feit dat hij dit berichtje zelf nog naar ons stuurde, bood nog enige hoop op een goede afloop. Het mocht echter niet zo zijn.

Wij willen jullie allen hartelijk bedanken voor de manier waarop jullie met de familie van Gerard hebben meegeleefd. Vooral de molenaarsgroet vanuit zijn molen in Heeze was een uiting van diepe waardering voor al hetgeen Gerard voor de molens betekend heeft. Verderop in dit nummer vind u een uitgebreid in memoriam.

We gaan Gerards' inbreng in het bestuur missen: voor iedere excursie of filmavond had hij wel een suggestie en omdat hij zoveel molenaars persoonlijk kende, wist hij ook altijd precies aan te geven waarom een bepaalde molen een bezoek meer dan waard was.

Ook als penningmeester liet hij zich altijd van zijn beste kant zien en punctueel als hij was, konden we altijd in de eerste vergadering van januari de kascontrole doen waarbij altijd alles klopte, tot op de cent nauwkeurig.

In de tussentijd is er een kandidaat penningmeester gevonden, maar doordat ook Jurgen van Stiphout heeft aangegeven het bestuur te gaan verlaten om, zoals hij het zelf noemt, als hegmulder zijn passie voor molens verder vorm te geven, blijven we als bestuur enigszins onderbezet. Daarom een oproep aan eenieder om eens na te denken over een rol binnen het bestuur, zodat we kunnen blijven zeggen: "Peellandse Molenstichting, zolang er wind waait."

In Memoriam Gerard Sturkenboom

Op 19 januari 2023 ontvingen wij het droevige bericht dat Gerard plotse-
ling was overleden op 67-jarige leeftijd. Er ging hiermee een grote schok
door de hele molenwereld. In vele kranten en molenbladen heeft reeds
een in memoriam gestaan en ik wil in dit stukje vooral belichten wat Ge-
rard voor de Peellandse Molenstichting heeft betekend.

Nadat hij rond 1980 verhuis-
de van Utrecht naar het zui-
den is hij molenaar gewor-
den op de Grenswachter en
de Deen in Luyksgestel.

Toen in 1984 de St. Victor in
Heeze na een grondige res-
tauratie weer maalvaardig
werd kwam hij richting Peel-
land om zich daar verder in
zijn hobby te verliezen. Als ik
me niet vergis is Gerard in
1997 toegetreden tot ons
bestuur en snel daarna heeft
ook de functie van penning-
meester op zich genomen. In
een kort en bondig overzicht
liet Gerard, het liefst de eer-
ste vergadering in het nieu-
we jaar, zijn financieel over-
zicht zien. Na een uitgebrei-
de controle door de kascom-
missie konden we constate-

ren dat het weer tot op de cent nauwkeurig in de boeken stond. Een van
zijn doelstellingen waar hij graag mee grapte was het binnenhalen van
de bijdragen van de vrienden. Je zou bijna wanbetaler worden om door
middel van een mooie molenkaart een herinnering te krijgen dat je nog
een bijdrage open had staan.

hij

Omdat de molen in Heeze ook een opleidingsmolen was voor nieuwe molenaars, en hij een actieve rol daarin speelde, herinneren vele van ons ook nog wel de theorieavonden bij hem aan de keukentafel. Op een hele duidelijke en speelse manier werden zij onderwezen in het weer, de onderdelen van de diverse molentypes, maar vooral heel belangrijk, hoe krijg en houd je een molen maalvaardig. Een molen laten draaien lijkt makkelijk, maar echt met een molen werken was volgens hem toch wel een ander verhaal. Bij het bespreken van de vorderingen van leerlingen wist hij goed aan te geven waar er nog aandachtspunten lagen voor de nieuwe lichter vrijwillig molenaars. In de praktijk was het belangrijkste dat je leerde te vangen zonder dat het gevlucht zich terug pakte, ofwel dat het gevlucht na het vangen weer een meter terug liep. Als je eens in de molen kijkt wat voor klap dit geeft op het gaande werk begrijp je vast waarom dit zo belangrijk is.

Een andere hobby die voor hem perfect te combineren was met de molen was het fotograferen. Hij zorgde ervoor dat er regelmatig nieuwe kaarten verschenen van de molens in Peelland die vervolgens zijn weg vonden naar de betreffende molens. Zo precies als hij was konden we op zijn jaaroverzicht altijd precies bijhouden hoeveel kaarten er nog beschikbaar waren van iedere molen. Als er weer een mooie lucht was en een molen in de zeilen stond was een nieuwe Ansichtkaart snel gemaakt.

Veel molenbezoeken deed hij op de fiets en ook het bezorgen van het Peellands Molennieuws in Heeze, Mierlo, Geldrop en Leende was voor hem een mooie gelegenheid om er weer op uit te trekken en te kijken of er nog iets nieuws te bespeuren viel. Wellicht liep hij daarbij ook nog wat molenvrienden tegen het lijf.

Omdat het netwerk van molenaars en molens dat Gerard koesterde zo ontzettend groot was wist hij voor iedere filmavond of excursie wel een suggestie te doen. We hebben ontzettend genoten van de plaatsen waar hij ons naar toe stuurde om van de bijzondere molens en biotopen te genieten.

Of zoals Kirstine het zo mooi verwoordde: "Het was soms wel veel molen met Gerard, maar het heeft mij wel naar heel veel mooie plekjes gebracht." En daar sluiten wij ons graag bij aan.

Namens de Peellandse Molenstichting, Voorzitter Marc van Deursen

Molenaarsoverall / bestuursfunctie aan de wilgen

Jurgen van Stiphout

Na ruim 20 jaar hang ik mijn molenaarsoverall voor een gedeelte aan de spreekwoordelijke wilgen. Let op: voor een gedeelte.

Twintig jaar geleden had ik een loopbaanvraag: hoe maak ik mijn werk leuker. Ik merkte dat het werk steeds minder bevredigend was. Ik ontdekte dat ik iets belangrijks miste in mijn loopbaan: fysieke inspanning, zweeten door het werken.

Op dat moment had ik kunnen kiezen voor een carrièreswitch. Dat heb ik niet gedaan. Ik koos er voor om in mijn vrije tijd molenaar te worden. De combinatie van het werk dat ik toentertijd deed met het molenaarschap werkte goed. Ik had veel plezier in de opleiding tot molenaar, die ik bij Jan van Riet in Oploo volgde, en ik had daardoor ook weer veel plezier in het werk. En dat is de afgelopen 20 jaar zo gebleven.

De afgelopen jaren heb ik echter ook een andere hobby gekregen: wandelen. Samen met Mariëtte heb ik inmiddels een aantal lange afstandswandelingen achter de rug. Op dit moment zijn we het Grenslandpad aan het volgen. Dit loopt van Sluis naar Thorn, dan weer in Nederland, dan weer in België. We doen dat vooral in het weekend en daar wringt het: de zaterdagdagen waren gereserveerd voor de molen.

Ik moest kiezen en ik heb de volgende keuze gemaakt: stoppen met de wekelijkse verplichting bij molen 'De Bijenkorf' en regelmatig in de weekenden gaan wandelen.

Wanneer we niet wandelen heb ik nu de mogelijkheid om bij andere molens te gaan kijken. Ik 'leen mezelf uit' als hegmulder *). Het is leuk om bij verschillende molens te kijken en mee te werken. Dit is eigenlijk alleen weggelegd voor leerling-molenaars, maar na een paar ervaringen opgedaan te hebben kan ik zeggen, dat het ook voor een molenaar die al wat

*De voorzitter overhandigt een bord met het logo van de Peellandse Molenstichting aan Jurgen.
(foto: Peter van Rongen)*

langer meeloopt heel leuk is. Je leert niet alleen de molens wat beter kennen maar ook de molenaars.

En af en toe naar Gemert, De Bijenkorf zoals aankomende 6 mei, als er weer brood gebakken gaat worden. Gelukkig wordt de Bijenkorf door Ton van Duijnhoven, Jan Vet en Adriana Rodriguez goed beheerd, wat mijn beslissing om te stoppen wat makkelijker heeft gemaakt. Ik ben ze in ieder geval veel dank verschuldigd. Evenals de Molenstichting Gemert-Bakel die de molens van Gemert goed onderhoudt.

Een bescheidenere rol in de molenwereld verhoudt zich m.i. niet zo goed met een bestuursfunctie bij de Peellandse Molenstichting. Vandaar dat ik afscheid heb genomen van het bestuur. Zeker niet van de Peellandse Molenstichting op zich: ik verheug me alweer op de komende molenaarsavonden, de kleine en grote excursies (dit jaar prachtige molencomplexen in het Limburg).

Ik ga verder als hegmulder, molenaar zonder molen. Tot ziens,

*) *Toevoeging redactie:*

Hegmulder: een rondtrekkende molenaar of molenaarsknecht. Een aan lager wal geraakte rondzwervende molenaar die van molen tot molen trok om daar enkele weken of maanden te werken. Hij werkte tegen kost en inwoning en een klein loon dat hij dan aan drank opmaakte. Ook kon dit een wegens wangedrag in het muldersbeleid(?) veroordeelde molenaar zijn die het daarom verboden was het molenaarsvak nog uit te oefenen. (Uit: Woordenboek Dialecten Nederland)

advertentie

Adriaens
Molenbouw
Weert bv

SINDS 1880

Oudesteeg 1c • 6002 SG Weert
T: 0031(0)495 531064 • E: info@adriaensmolenbouw.nl

Wind & Watermolens • Traditionele houtconstructies
Eikenhouten bijgebouwen • Terrasoverkappingen

www.adriaensmolenbouw.nl

HOFLEVERANCIER

Koren op de molen

Fonio, een oud West-Afrikaans graan

Geert van Stekelenburg

Fonio is een hele kleine graankorrel uit Afrika. Het is een eenjarig gewas en behoort net als de andere graansoorten tot de grassenfamilie. Er zijn twee soorten: de witte fonio en de zwarte fonio. De witte wordt het meest verbouwd als voedingsgewas. De zaden zijn enkele millimeters lang en wit tot lichtbruin van kleur. Het gewas wordt ook wel achagraan, fundi of findi genoemd. Het is één van de oudste gecultiveerde granen in Afrika. Lange tijd was het hier een belangrijk voedingsgewas, maar onder invloed van de Westerse wereld is het graan grotendeels vervangen door gewassen als tarwe en mais.

Qua structuur lijkt fonio op couscous en fonio is net als quinoa, glutenvrij en licht verteerbaar. Verder heeft fonio een fijne, nootachtige smaak en bezit het graan veel waardevolle voedingsstoffen. Doordat fonio geen gluten bevat, is dit graan veilig voor mensen met de auto-immuunziekte coeliakie of voor mensen met een glutenintolerantie. Meel van fonio is heel geschikt om pannenkoeken, koekjes of platte broden te maken. Ook kan fonio goed ingezet worden om glutenbevattende couscous in recepten te vervangen. Deze twee granen zijn qua structuur heel vergelijkbaar. Ook wat de voedingswaarde betreft is fonio een goed alternatief voor glutenbe-

vattende couscous of tarwe. Fonio bevat grote hoeveelheden mineralen en vitaminen. En net als andere granen is fonio rijk aan complexe koolhydraten en bevat het veel vezels en is daarmee heel

*Ongepelde fonio korrels
(foto: www.feedipedia.org)*

goed voor de spijsvertering dus. Fonio kan net als andere graansoorten gebruikt worden als basis voor de maaltijd en gecombineerd worden met groenten, vis of vlees. Aangezien de korrel zo minuscuul is, heeft fonio slechts een kooktijd van ongeveer 10 minuten. Het graan is al duizenden jaren oud, maar in Europa is fonio een 'nieuwe' graansoort waarvan

*Het drogen van de fonio-oogst in de zogeheten 'sechoir-kayes' oftewel 'droogkassen'.
(foto: www.savat-fonio.cirad.fr)*

de invoer pas sinds 2019 door de Europese Unie (EU) is toegestaan. Traditionele tarwe kan heel moeilijk verbouwd worden in West-Afrikaanse landen vanwege de schrale bodemgesteldheid en de hoge temperaturen. Fonio daarentegen wordt al 5000 jaar op kleine schaal in de droge gebieden van West-Afrika geteeld.

Deze gebieden hebben grotendeels een savanneklimaat, een tropisch klimaat waarin een duidelijk droog seizoen voorkomt. Het hele jaar heerst hier een hoge temperatuur met matige hoeveelheden neerslag. De grond is zanderig en bevat weinig voedingsstoffen. Voor veel gewassen zijn dit ongunstige kenmerken, maar voor het fonio zijn dit geschikte omstandigheden. Het graan heeft weinig nodig om te groeien: het kan tegen droogte, heeft weinig water nodig en kan, zoals vermeld, in een voedingsarme grond overleven. Bovendien is fonio een snelgroeiend gewas. Na het zaaien duurt het maar ongeveer zes tot acht weken voordat men kan gaan oogsten. Doordat er vrijwel geen pesticiden of mest nodig zijn voor de teelt is fonio daarmee dus een behoorlijk duurzaam en milieuvriendelijk product.

Het oogsten daarentegen is wel een tijdrovend proces. Na het oogsten moet men het graan eerst ontdoen van zand en onkruid. Dan wordt het te drogen gelegd. Na het drogen wordt het kaf van het koren gescheiden. Doordat de graankorrel zo klein is, is het moeilijk om het vlies van het graan te verwijderen. Het handmatig pellen van twee kilo fonio vergt ongeveer een uur. Tegenwoordig wordt het werk grotendeels met behulp van speciale pelmachines gedaan, deze werken een stuk efficiënter. Tijdens dit proces van verwerking moet fonio ook gewassen en gedroogd worden. Dit drogen vindt meestal plaats in de zon, maar daardoor kan de

fonio ook weer vervuild raken. Om dit probleem te verhelpen ging een van de grotere producenten over tot het drogen onder zonlicht in een soort kassen. In een dag kan zo'n 'zonedroger' ongeveer 300 kilogram fonio drogen onder meer schone omstandigheden.

Het gewas wordt zoals al vermeld voornamelijk geteeld in West-Afrika, bijvoorbeeld in landen als Mali, Togo, Burkina Faso en Nigeria. En volgens een recent krantenartikel in de Volkskrant ('*Waarom is wat uit ons eigen land komt niet goed genoeg?*') ook steeds meer in Senegal.

Door de oorlog in Oekraïne stegen de graanprijzen in 2022 namelijk zo enorm snel, dat dit problemen opleverde voor veel bakkers in West-Afrika. De winstmarge op brood was al klein en men kon de prijs van brood niet zomaar verdubbelen, gelet op de lage inkomens in die landen.

*De enkele jaren geleden opgestarte verwerkingsfabriek 'Les Grands Moulins de Dakar' (GMD) in Dakar.
(foto: www.topnews.sn)*

Daarom ging, volgens artikel in de Volkskrant Isseu Diop Sakho (een 38-jarige Senegalese ondernemer die diverse bakkerijen in de omgeving van Dakar bezit) steeds meer broodproducten bakken van fonio. Haar bakkerij was overigens sinds 2019 al gespecialiseerd in het bakken met inheemse granen, zoals sorghum, gierst en fonio. Zelfs de klassieke Franse baguette (Senegal was immers een Franse kolonie), wordt tegenwoordig met deze granen gebakken. Als je zelf brood wilt bakken van fonio, houd er dan rekening mee, dat er geen gluten inzitten, het rijst niet, de beste optie is een platbrood. Je zou er ook tortilla's van kunnen bakken.

Het gebruik van dit soort granen vindt nu steeds meer navolging in heel Senegal. Verschillende Afrikaanse regeringen willen het gebruik van inheemse granen stimuleren. De bakkersfederatie van Senegal wil zelfs zo snel mogelijk 50 procent van al het Senegalese brood van inheemse granen laten bakken.

Volgens bakker Diop Sakho kiezen steeds meer van haar klanten voor een baguette, gebakken van inheemse granen. De donkerbruine stokbroden, geproduceerd met fonio, zijn vaak kleiner dan die met tarwe en omdat het deeg minder rijst, zijn ze ook minder luchtig. Mensen moeten er dus wel aan wennen en het veranderen van eetgewoontes kost nu eenmaal veel tijd. Bakker Diop Sakho vindt dat er als het ware een nieuwe standaard moet ontstaan, die uiteindelijk bepaald wordt door de ingrediënten die er in overvloed in Senegal aanwezig zijn. De regering van Senegal hoopt zelfs over enkele jaren, als de productie kan worden opgeschaald, fonio te exporteren naar diverse andere landen in de Sahel.

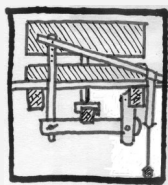
Terwijl de revival van fonio gaande is in de gebieden van de Sahel, bestonden er in 2017 al plannen om dit oude graan onder de aandacht te brengen van een groter publiek. Fonio moest populair gaan worden in de Verenigde Staten om zodoende de boeren van de Sahel te helpen. Daarvoor wilde men de grootste verwerkingsfabriek voor fonio bouwen in Dakar. Producenten uit heel West-Afrika zouden hun fonio naar die fabriek kunnen sturen om daar verwerkt en verpakt te worden voor verkoop in West-Afrika, Europa en de V.S. Uiteindelijk is die fabriek (GMD: *Les Grands Moulins de Dakar*) er ook werkelijk gekomen en de verspreiding van het product fonio lijkt in gang gezet te zijn. Op de website www.terraingredients.com/fonio/supplychain/ krijg je een inblik in de hele huidige gang van zaken rond de promotie van fonio in de V.S. En zoals eerder al vermeld, fonio wordt sinds 2019 ook in Europa ingevoerd. De opmars van fonio schijnt dus werkelijk in gang gezet te zijn. Al met al zou deze ontwikkeling voor diverse Afrikaanse landen veel kunnen betekenen voor hun onafhankelijkheid van de dure import van granen zoals tarwe uit Europa.

Ook in Nederlandse supermarkten komt men tegenwoordig fonio tegen (foto: Geert van Stekelenburg)

Bronnen:

- Volkskrantartikel 'Waarom is wat uit ons eigen land komt niet goed genoeg?', 28 februari 2023, auteur Joost Bastmeijer
- www.mens-en-gezondheid.infonu.nl
- www.puurfiguur.nl/fonio/
- www.gezondheidsnet.nl/
- <https://nl.wikipedia.org/wiki/Fonio>
- <https://roadsandkingdoms.com/2017/the-fonio-revival/>
- <https://www.terraingredients.com/fonio/supplychain/>
- <https://www.topnews.sn/>

Uitgelicht

Instructie geven in een kreupele molen

Peter van Rongen

Er wordt druk gewerkt aan en op molen De Volksvriend in Liessel. Gelukkig is de molen in eigendom van een eigenaar, die meedenkt en de juiste voorwaarden schept om groot onderhoud, preventie en correctief, uit te kunnen voeren. In het Peellands Molennieuws 105 en 106 heb ik twee artikelen geschreven over het opnieuw voegen van molen De Volksvriend in Liessel. Voor dit werk is de steigerbouwer eind mei 2022 begonnen met bouwen. Het voegen is in juli 2022 afgerond. In uitgave 107 heeft een artikel gestaan over de staat van de roeden. De eerste inspectie hebben we uitgevoerd begin mei 2022. Vervolgens hebben we de Roede RI&E uitgevoerd en naar aanleiding van de evaluatie is ons geadviseerd de molen stil te zetten. Dit advies hebben we opgevolgd. De verwerving van een nieuw gevlucht is begonnen en de verwachting is dat de nieuwe roeden ver in 2024 worden geleverd, daarna moeten ze nog worden gestoken en de hekkens worden aangebracht. Nieuwe roeden zijn een gewild artikel en vaak moet je achteraan sluiten bij de roedenbouwer. Met het gevlucht wordt voorzichtig omgegaan en wekelijks worden enkele omwentelingen gemaakt om verder verval van het gaande werk te beperken.

De muur boven de noordelijke invaart en beide noordelijke grondkeringen zijn door de invloed vocht en de druk van de molenberg zodanig aangeast dat de muren instabiel waren geworden en het gevaar dreigde van instorten. De muur boven de poort bleek los te staan. Tijdens het afgraven van de berg is daadwerkelijk één van de muren ingestort. Gelukkig zijn er geen gewonden gevallen. Begin februari is dus begonnen met het vervangen van de drie muren. Bij het schrijven van dit artikel zijn de werkzaamheden ver gevorderd, maar nog niet afgerond. Zoals het er nu uitziet was/is het dus niet mogelijk met de molen te draaien van begin mei vorig jaar tot diep in het volgende jaar.

Molen De Volksvriend is een instructie molen, met op dit moment zes leerlingen. Na twee Corona jaren, waarin we beperkt les hebben kunnen geven, is voor het geven van instructie een molen die niet kan en mag draaien ook niet handig. We hebben geprobeerd dit probleem of uitdaging

op te lossen. Allereerst kunnen de leerlingen veel praktijk op doen op de molen waarvoor ze de opleiding volgen. Drie leerlingen zijn aan Holten's molen verbonden, één aan Sint Willibrordus in Bakel, één aan de Jacobus Molen in Vessem en de zesde MIO kan op zaterdagen terecht bij De Victor in Someren. Allen worden daar begeleid door een gastgevend- of stagemolenaar.

Voor theorie en aanschouwende instructie kunnen de leerlingen terecht in Liessel, tussen de bouwactiviteiten door. Dit vergt wel enige flexibiliteit van beide kanten. Voor praktijk met eigen instructeur hebben we afspraken kunnen maken met de Molenstichting Gemert-Bakel en Holten's molen. Deze lessen worden op dinsdagen en donderdagen georganiseerd en deze lesmolens worden gezien als eigen instructie molen. Tot nog toe was het makkelijk en goed te organiseren, afspraken met de gastmolens moeten wel wekelijks in detail worden gemaakt.

Een leerling moet minimaal 120 uur stage maken op de instructiemolen met de vaste instructeur. Daarnaast moeten minimaal 30 uur worden gemaakt op een vreemde molen zonder de vaste instructeur. De situatie waar we met "onze" leerlingen in zijn beland vergt een gedetailleerde administratie. Deze administratie is gezien de unieke situatie afgesproken met de opleidingscoördinator van het Gilde van Molenaars.

De afspraak is dat de uren met de instructiemolen en eigen instructeur worden opgetekend in het maalboekje bij "logblad eigen molen" (blad L2a). Ook de uren gemaakt op de molens in Gemert-Bakel en Holten's molen, beide met de vaste instructeur (ik dus) worden ook opgetekend in het maalboekje bij "logblad eigen molen" (blad L2a). Voor elke molen in deze categorie een eigen/aparte set L2a.

De uren gemaakt op een molen zonder eigen instructeur (ik

De Volksvriend in Liessel, die door gebreken aan het gevlucht waarschijnlijk nog tot eind volgend jaar gedwongen is tot stilstand .

(foto:

www.molens.hippoextranet.nl)

du) worden opgetekend in het maalboekje bij “logblad andere molens” (blad L2b). Dit zijn dus de molens waar de leerlingen straks vast op draaien en De Viktor in Someren. Ook molens, bijvoorbeeld een poldermolen, waarop ter kennismaking een dag wordt meegedraaid, vallen onder deze categorie. Dit zijn dus ook bijvoorbeeld de uren, die de vaste leerlingen van Holten’s molen maken op die molen waar de vaste instructeur niet bij is. Kunt u het nog volgen?

Dit is nog niet alles. De molens waar de leerlingen examen op gaan doen mogen niet de molens zijn waar op is gelest. Voor alle leerlingen geldt dus geen proef- en landelijk examen op Holten’s molen, de Sint Willibrordus in Bakel, De Volksvriend in Liessel en de “eigen” molen. Het is dus aan ons om het aantal lesmolens te beperken, zodat nog voldoende variatie over blijft om beide examens op te kunnen doen. Om het Gilde en DHM een keuze te kunnen laten maken op welke molen de examens kunnen worden afgenomen is dus de bovenstaande en complexe administratie noodzakelijk.

advertentie

wakker
zeilmakers sinds 1933

**Gerennommeerd
adres voor
molenseilen**

Uitvoerbaar in copes,
polyester en katoen.

Diverse mogelijkheden in
kleuren en touwwerk.

Zeilmakerij D. Wakker BV Ind. terrein 'Nieuwe Waterweg' Scheldeweg 7, 3144 ES Maassluis
Telefoon 010 591 22 88 | E-mail info@wakker.nl | www.wakker.nl

Weer wat geleerd!

*Nel de Theije-Avontuur *)*

Weer wat geleerd!

Na het bezoek van twee keer ongeveer 750 kinderen van 4-8 jaar uit de regio Deurne dachten we het omgaan met kinderen van deze leeftijd op Holten's Molen wel in de vingers te hebben.

Totdat de VoorleesExpress ons vroeg of we het verhaal van de molen en van Muis Jan aan de jonge kinderen van asielzoekers, nieuwe Nederlanders wilden vertellen.

Onze taal, ons verhaal was niet voldoende. Waar we altijd al de kinderen heel veel concreet lieten ervaren: proeven, ruiken, voelen, horen en zien, moesten we dat nu nog uitgebreider doen. Het woord 'molen' alleen al zei veel kinderen niks. Daarom moesten we bijvoorbeeld de molen en de wieken aanwijzen en benoemen, de wind laten voelen en benoemen enzovoort.

Gelukkig hebben we op de molen intussen veel materiaal, waar mee iets zichtbaar gemaakt kan worden, zoals bijvoorbeeld de kleine maalstoel.

Molenaar Charles de Theije geeft uitleg over graan, volkorenmeel en bloem aan kinderen van asielzoekers in de educatieruimte van Holten's molen.

(foto: Hein van Bakel, Weekblad voor Deurne)

De graankorrel mocht geproefd worden. Alleen al daardoor kwamen veel woorden voorbij: graan, korrel, hard, kauwen, kiezen.

En daarna zagen de kinderen hoe de geribbelde stenen de korrels veel gemakkelijker stuk kregen, konden vermalen. Hoe er voor het zeven eerst alles nog in het meel zat, voor het maken van volkoren brood. En daarna werden de zemelen er uit gezeefd voor meel voor wit brood.

We waren zelf verbaasd over het feit dat we zoveel woorden zo gemakkelijk gebruikten en nu steeds moesten kijken of ze wel begrepen werden om ze vervolgens zichtbaar, concreet te maken.

En Muis Jan was er bij, die maakte alles mee en was ook blij met de uitleg.

Zo zijn we verder door de hele molen gegaan. Met de nieuwe educatiekist met raderen kon ook het mechaniek van de molen uitgelegd worden.

De kinderen genoten en hebben veel geleerd. En wij ook!

Het was heel veel voor de kinderen, maar met hun ouders, broertjes en zusjes en met de vrijwilligers van de *VoorleesExpress* **) kunnen ze op de website van Holten's Molen het verhaal van Muis Jan zo vaak zien als ze willen. Op www.holtensmolen.nl is het te vinden onder multimedia: *Het Verhaal van Muis Jan op de Molen*.

Na afloop werden de kinderen getraakteerd op pannenkoeken. Feest!

**) Nel is vrijwilligster op Holten's molen in de winkel en als lid van de groep educatie.*

****) VoorleesExpress, zie <https://voorleesexpress.nl/>*

advertentie

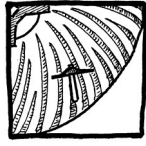

BEIJK
VAKMANSCHAP SINDS 1946

EXPERTS IN

- ✓ Bouw, onderhoud & restauratie wind- en watermolens
- ✓ Restauratie & onderhoud monumentale panden en objecten
- ✓ Restauratie en bouw van allerlei soorten houtconstructies
- ✓ Ambachtelijke staalconstructies en aandrijvingen

Bekijk onze website www.beijkbv.nl voor meer informatie en projecten.

Op de bil

Standaard door de zetel gezakt

Geert van Stekelenburg

'De standaard is door de zetel gezakt', hoe vaak hoor je dit niet als er sprake is van een mankement aan een standerdmolen. Hoe kan het eigenlijk ook anders, als je nader bekijkt hoe de constructie van een standerdmolen in elkaar steekt. Het is eigenlijk een bijna onmogelijke geheel van balkenstelsels, dat een gewicht van rond de veertig ton permanent in de lucht moeten houden. Dan moet deze kolos ook nog eens in zijn geheel draaibaar zijn in de juiste windrichting. Bovendien is dit geheel ook nog constant in beweging als het ook maar een beetje waait, ook zelfs als de molen niet draait.

Bezoekers van mijn molen vertel ik meestal dat de standerdmolen, die zo'n 1000 jaar geleden voor het eerst gebouwd werd, een merkwaardige uitvinding is: men tilde als het ware de reeds bestaande, door water aangedreven, molen op en plaatste hem op een paal om hem draaibaar naar de heersende windrichting te kunnen laten werken. De eerste standerdmolens waren waarschijnlijk dus van onder af aangedreven molens, net zoals watermolens, met op de plaats van het waterwiel een gevlucht. In Rusland overigens bestaan deze onder aangedreven standerdmolens nog steeds.

Maar terug naar het door de zetel zakken van de standaard: in het begin van 2022 constateerden we bij molen 'de Oostenwind' in Asten dat de onderzijde

Ijzeren H-balken op een stelling onder de molenkast, nodig om de kast op te kunnen tillen.

(foto: G. van Stekelenburg)

van de stander tot op slechts één millimeter na op de kruisplaten gezakt was. Iedere standerdmolenaar weet dan dat het kritieke punt snel bereikt zal worden: zodra de stander de kruisplaten écht gaat raken, zeker wanneer een groot gedeelte van het gewicht van de kast (bovenbouw) van de molen hierop gaat

rusten, gaat de steunende werking van de acht steekbanden langzaam maar zeker verminderen. Op den duur zou de molen dan zelfs om kunnen waaien. Voor de leek maak ik wel eens de vergelijking met een statief: als je de middelste, verstelbare poot té diep laat zakken en hij de

*Vanaf een steiger onder de kast wordt de kast omhoog gedrukt m.b.v. een potkrik
(foto: G. van Stekelenburg)*

grond raakt (kruisplaten bij de standerdmolen) gaat de stabiliteit van het statief verloren, het geheel gaat wankelen.

Wellicht was dit zakken van de stander wel één van de redenen waarom in vroeger eeuwen standerdmolens nogal eens omwaaiden. Mulders wisten natuurlijk in die tijd ook al wel, dat de stander de kruisplaten niet mocht raken, maar als het toch zo ver kwam moest er misschien eerst nog snel een paar ton graan gemalen worden alvorens de molenbouwer gewaarschuwd werd. Als er dan een stevige storm over het land joeg, zoals op 17 mei 1771 in Asten gebeurde, dan waaide de molen om, voordat de molenbouwer de gelegenheid had gekregen om het euvel te verhelpen (de molen was *door overgrooten storm van wint, hagel, donder, blixem ende regen ter aerde nedergevallen*).

Om te voorkomen dat deze geschiedenis zich zou kunnen herhalen, werd meteen de molenbouwer gewaarschuwd. Samen met hem werd na een inspectieronde al gauw geconstateerd, dat de stander inderdaad een dikke vier centimeter gezakt was. Tijdens dit proces was echter de zetel wél op zijn plek gebleven, althans voor het grootste gedeelte: een klein deel was namelijk afgescheurd en mee gezakt. Hier moest dus echt tot actie overgegaan worden en liefst op korte termijn. Probleem hierbij was echter, dat de molenbouwer echt geen kans meer zag om deze klus in hetzelfde jaar nog (2022) in zijn drukke werkrooster te plaatsen. Na wat

*De verwijderde zetelstukken in het gras naast de molen.
(foto: G. van Stekelenburg)*

onderhandelen met mij, als ongegruste molenaar, werd toegezegd er toch uiterlijk in de maand december aan te gaan beginnen. Uiteindelijk werd het toch nog 25 januari voordat er 's morgens om half acht een grote kraan klaar

stond. Dit gevaarte tilde de benodigde balken van een volgeladen vrachtwagen voor de bouw van een stelling onder de molenkast en deponeerde deze op de molenbelt naast de molen. Vervolgens werden al deze onderdelen omhoog gehesen en kon er een soort ondertafelement onder de kast van de molen gebouwd worden, gevormd door twee zware ijzeren balken. Pal onder de hoekstijlen van de kast werden op de bovenkant van het 'tafelement' kistjes geplaatst met hydraulische vijzels (potkrikken), die volgens het opschrift ieder een gewicht van 20 ton zouden moeten kunnen tillen. Samen ruim sterk genoeg dus om een molenkast met staart trap en gevlucht van ongeveer 40 ton te kunnen tillen.

De volgende dag werden de potkrikken, beurtelings twee aan twee op spanning gezet onder de hoekstijlen om zodoende grotendeels de druk van de standaard af te halen, zodat de molen in elk geval veilig tegen elke storm bestand zou zijn. Het zou namelijk nog ruim 14 dagen duren eer de molenbouwer weer voldoende ruimte in zijn overvolle werkschema had om de werkzaamheden in Asten voort te zetten.

Tijdens het opkrikken van de eerste centimeters protesteerde de kast heftig in de vorm van verontrustend harde, krazende geluiden. Dit werd veroorzaakt door dat de kast heel 'onnatuurlijk' omhoog gedrukt werd

*Doordat de zetel is verwijderd komen de zwaluwstaartverbindingen op de standaard tevoorschijn.
(foto: G. van Stekelenburg)*

*De zeteldelen met ingelijmde nieuwe stukken liggen klaar op de steiger. De zwaluwstaarten worden ter plekke nog aangebracht.
(foto: G. van Stekelenburg)*

vanonder de hoekstijlen. In hun normale positie hangen deze naar beneden vanuit de waterlijst, steenlijst en daklijst. Dat hierbij de kast behoorlijk uit zijn model werd gedrukt bleek later, toen ik op de steenzolder een luik probeerde te openen: dit zat zo klem gedrukt, dat het absoluut niet meer open ging.

Toen enkele weken

later eindelijk gestart kon worden met het werkelijke opdrukken van de kast, moest natuurlijk eerst de steenbalk aan de zijkanen ondersteund worden om deze zodoende tijdelijk te verbinden met de kast. Zou je gaan tillen zonder dit vooraf te regelen, dan til je de standerdmolenkast zonder steenbalk op.

Eerst werden de hoekstijlen aan de kant van het trapbint ongeveer 5 cm omhoog gekrikt, daarna de andere twee hoekstijlen ongeveer 10 cm, vervolgens de eerste stijlen weer 10 cm, de andere weer 5 cm enzovoort. Daarbij steeds in het oog houdend dat de molen niet al te scheef mocht komen te staan. Ondertussen werd tijdens al dit tilwerk ook steeds de stander van onderuit (onder de klauw rond de kruisbalken dus) met behulp van een potkrik en een dommekracht iets omhoog gebracht. Dit om te voorkomen dat bij het tillen van de kast de stormring, die aan de onderkant van de brasem aan de steenbalk zit en om de stander draait, zijn contact met de stander verliest. Als dat zou

Met behulp van een resistograaf wordt het gedeelte van de stander waar de zetel zat gecontroleerd.

(foto: G. van Stekelenburg)

gebeuren zou de stander zijn juiste positie ten opzichte van de steenbalk kunnen verliezen en zou dan moeilijk terug te plaatsen zijn. Voor dat het optillen van de stander kon beginnen, moesten echter de verticale gleuven in de stander , waarin de pennen van de bin-

*Met behulp van een mal worden de zwaluwstaartverbindingen op de stander aangepast.
(foto: g. vn Stekelenburg)*

nensteekbanden steken, naar beneden toe verlengd worden, anders zou de stander niet omhoog kunnen.

Het optillen van de molenkast, in totaal ongeveer 30 centimeter, kostte ondanks het gemakkelijke oppompen met de potkrikken, dus toch nog behoorlijk wat tijd. Dit zat hem ook in het feit dat iedere keer na het 'winnen' van wat centimeters de ontstane ruimte opgevuld moest worden met wiggen, de druk van de potkrikken moest worden gehaald, de krikken hoger geplaatst moesten worden alvorens er weer verder getild kon worden. Intussen was er om het werk ter plekke te vergemakkelijken ook een

*De gerestaureerde zetelstukken worden aangebracht met behulp van tijdelijke ondersteuning aangebracht tegen de steekbanden.
(foto: G. van Stekelenburg)*

steiger aangelegd boven de paraplu, net onder de kast. Na anderhalve dag krikken en stutten stonden molen en stander in de juiste positie en kon men beginnen met het verwijderen van de zetel. Dit bleek nog niet zo'n eenvoudige klus. Na het verwijderen van alle houten pennen weigerde de zetel eerst nog alle vorm van mede-

werking. Maar na veel wrik en trekwerk liet hij uiteindelijk toch los van de standaard en werden de zwaluwstaarten op de stander voor het eerst na vele jaren weer zichtbaar. Helaas bleek de zetel hier en daar toch wel behoorlijk ingescheurd te zijn. Om niet met nieuw, dus nog werkend hout, te hoeven werken werd besloten de zetel in de werkplaats van Adriaens op te gaan knappen.

Een paar dagen later arriveerde de met glasfiberstaven en epoxyhars opgeknapte zetel weer terug in Asten. Zonder zwaluwstaartverbindingen weliswaar, omdat er nieuwe stukken aangelijmd waren. Er was namelijk niet gekozen voor het maken van een nieuwe zetel, omdat deze door het gebruik van vers hout té veel zou gaan werken.

Alvorens de zetel opnieuw weer te verbinden met de stander controleerde de MVLgroep met behulp van een zogenaamde resistograaf

(boormachine die 'live' de tegendruk aangeeft via een app tijdens het boren) het inwendige gedeelte van de stander op de plek waar de zetel moest komen te zitten. De rest van de stander was eerder al gecontroleerd. Gelukkig bleek ook op dit punt de 500-jarige stander nog in vrij goede staat te verkeren.

De korte zetelstukken hebben, in tegenstelling tot wat je bij veel molens ziet, geen lange doorlopende pennen die aan de buitenkant van de lange stukken vast gewigd kunnen worden. Daarom worden er lange borgpennen door de uiteinden van de lange stukken gemonteerd.

De metalen beugels, die het zakken van de stander moeten voorkomen, hangen al los over de binnensteekbanden.

(foto: G. van Stekelenburg)

Helaas kwam er bij deze controle een ander probleem aan het licht: ik had namelijk vanaf de steiger geconstateerd dat er diverse uitvlieggaten in de

achterzomer (balk onder de deur van de meelzolder) zaten. Na controle met diezelfde resistograaf bleek de balk behoorlijk aangetast te zijn door de bonte knaagkever. Zelfs in die mate dat de twee deurstijlen los in deze balk hingen. Besloten werd om dit probleem u ook maar meteen aan te pakken, nu was er immers een steiger aanwezig onder de kast van de molen.

Intussen waren er mallen gemaakt voor het wijzigen van de zwaluwstaartverbindingen op de standaard, ze werden iets meer taps toelopend gemaakt. Dezelfde mallen konden ook dienen voor het aanbrengen van de vorm op de vier zeteldelen. Van één van de zwaluwstaarten op de standaard moest een slecht stuk weggehakt en opgevuld worden. Een nieuw stuk werd, voorzien van pennen, in gelijmd.

De opgeknapte zetelstukken werden ter plekke voorzien van nieuwe zwaluwstaartinkepingen en daarna aangebracht tegen de standaard. Na veel passen, meten, er af halen en opnieuw weer bevestigen zaten ze op hun plek. Vaak zijn korte zetelstukken voorzien van doorlopende pennen, die aan de buitenzijde bij de lange delen naar buiten steken en door middel van wiggen worden aangeslagen. Aangezien hier de pennen niet doorlopen, werd besloten om staven met draadeinden aan weerszijde van de standaard aan te brengen, de lange stukken van de zetel met elkaar te verbinden en zo stevige tegen de zetel te houden.

Daarna werden er speciaal hiervoor ontworpen metalen beugels over de kop van de binnenste steekbanden gehangen. De uiteinden hiervan zouden na het laten zakken van de kast bevestigd worden aan de standaard. Op de kop van de steekbanden werd nog een ongeveer 4 cm dik eikenhouten vulplankje (met uitsparing aan de onderzijde voor de beugels) gelegd, zoals dat er voorheen ook al lag.

Toen konden de potkrikken onder de hoekstijlen van de kast langzaam, tegelijk met de standaard uiteraard, naar beneden gelaten worden en zakte de kast met veel gekraak en gesteun weer naar beneden, om min of meer zijn oorspronkelijke vorm weer aan te nemen. Meteen daarna kon het luik op de steenzolder ook na weken klem gezeten te hebben weer normaal geopend wor-

*In navolging van een bestaande constructie op een Vlaamse standerdmolen zijn vier hangijzers over de binnensteekbanden aangebracht. Middels drie zware bouten en een dwarsstuk dat ingekeept zit in de standaard zijn ze bevestigd.
(foto: G. van Stekelenburg)*

den. Toch bleef er na het op zijn plek zakken van de kast nog veel speling tussen voeghouten en middenzomers. Daarom werd besloten om de ruimte die er ook open bleef tussen zetel en slekken (sleepstukken) nog even niet op te vullen en eerst maar eens te bekijken of de kast na een paar dagen 'nazakken' niet alsnog de zetel zou raken. (Een ervaring van een 10-tal jaren geleden had mij geleerd dat een eenmaal opgetilde kast er wel enkele maanden over kan doen om in zijn vorm terug te zakken. Destijds 'zweefde' de molen een paar cm boven de zetel, om na enkele maanden schommelend in de wind gedraaid te hebben, keurig op de zetel

De met epoxyhars opgevulde achterzomer. Links en rechts van de deurposten zijn de buisjes te zien waardoor de metalen staven gaan waarmee de zomerbalk gekoppeld wordt aan de lange burriebalken (voegburries)

te landen.) Toen de kast weer op zijn plek stond konden de beugels, aangebracht over binnensteekbanden, aan de uiteinden bevestigd worden aan de standaard. Door middel van bouten met vierkante koppen (dat laatste op mijn verzoek) en met een opgelast dwarsdeel, dat ingelaten werd in de standaard. Op deze manier zal de standaard de eerstkomende 50 jaar niet meer kun-

nen zakken. Zeker niet nadat boven in een tweetal licht gescheurde steekbanden nog enkele draadeinden ter versteviging aangebracht zijn. Omdat na het laten terugzakken van de molen bleek dat één van de sleepstukken onder de voeghouten iets bleef zweven boven de zetel, terwijl de ander er wél op rustte werden er ter opvulling eikenhouten plaatjes van ongeveer 1cm dik tussen voeghout en sleepstuk geplaatst. Vervolgens konden de stempels tussen steenbalk en waterlijst weggehaald worden.

Intussen werd, nadat onder de staart een gedeelte van het kleedhout van de kast en een vloerplank op de meelzolder verwijderd waren, de aangestaste achterzoom van boven af voor een groot gedeelte uitgehakt. Vooraf moesten wel eerst de ijzeren staven waarmee hij bevestigd was aan de lange burriebalken (voeghouten) verwijderd worden. De zomerbalk bleek zodanig aangetast door vocht dat in het verleden langs de kast af liep, dat

zelfs de pennen aan de onderkant van de twee deurstijlen weggerot waren, de stijlen zaten allebei los.

Dit uithakken vergde nogal wat tijd, mede door de moeilijke bereikbaarheid van de balk. Daarna konden vanuit de holtes gaten naar weerszijden geboord worden om glasfiber staven in aan te brengen. Tenslotte kon de achterzoom, na het aanbrengen van twee kunststof pijpjes ten behoeve van draadeinden voor de bevestiging van de voeghouten, weer in zijn geheel met epoxyhars opgevuld worden. Na 7 dagen uitharding kon e.e.a. weer bevestigd worden, de galerij weer dichtgelegd worden en de weggehaalde beplanking van de kast weer terug geplaatst worden.

De sleutelwiggen (wiggen om de standaard goed sluitend rond de kruisplaten te plaatsen) werden weer aangebracht en eindelijk, na ruim twee maanden, konden op 23 maart de steiger en de stellage onder de molen weggehaald worden. Nog voordat de kraan en de vrachtwagen met het steigermateriaal vertrokken waren, ben ik samen met de molenbouwers de molen een flink stuk gaan kruien, zo benieuwd waren we naar het uiteindelijke resultaat van alle werkzaamheden van de afgelopen weken. Het kruien ging vrij gemakkelijk en verliep soepel. Over enkele weken, als de kast uiteindelijk terug gezakt zal zijn in zijn oorspronkelijke vorm en positie, zal blijken of dit resultaat blijvend is.

advertentie

ZANDENBOUW
bouw- & restauratiebedrijf

Aarle-Rixtel - www.zandenbouw.nl

Speuren in de molen

Het mysterie van de as van de Victor in Someren

Marc van Deursen

L.I. Enthoven & Co 'S Haage 1864 N° 390

Toen we op eerste zaterdag (7 januari 2023) van het jaar weer gingen draaien, hoorden we vanuit de kap een scherpe knal als van een geweer-schot en dan weet je eigenlijk al wat er gebeurd is: inderdaad, de pensteen bleek gescheurd te zijn, zodra je in de kap komt ruik je dat meteen.

Je kunt best met een gescheurde pensteen draaien, als je maar in de gaten houdt dat het vet zich goed verdeelt. Daarom ben ik regelmatig tijdens het draaien de kap in gegaan om te zien hoe de as zich gedroeg. Wat ik op een gegeven moment zag, heeft me heel erg verbaasd, ik heb dit nog nooit ergens anders gezien of gehoord: het verjongde deel aan het uitein-

de van de as draaide niet mee met de rest van de as. Aan het einde van het jaar, tijdens de filmavond, laat ik dat zeker zien. Benieuwd of er meer assen zijn die dit ook hebben, ben ik via Gerard Sturkenboom in contact gekomen met Jan de Witte, een Zeeuw die zich verdiept heeft in molenassen. Ook hij had dit verschijnsel nog nooit gezien en hij kon zich ook geen assen herinneren die dezelfde verjonging hebben.

De pen van de as met aan het uiteinde het gedeelte dat niet meedraait.

(foto: Marc van Deursen)

Al snel bleek echter De Volksvriend in Liessel een as uit 1864 met nummer 387 te hebben die ook verjongd is aan het einde. Vervolgens kwamen er meer berichten van assen die deze verjonging hebben. Maar dat dit gedeelte niet meedraait, is voor iedereen nieuw.

Omdat het nummer van onze as deels onder de vulstukken zit, konden we alleen zien dat het met een 3 begint en dat zou tot de volgende mogelijkheden hebben kunnen leiden. Uit de as gegevens die Jan de Witte in de Molendatabase gevonden heeft blijkt dat deze as 475 cm lang is, het gietjaar 1864 is. Het

eerste cijfer 3 wijst hier in elk geval op. Vervolgens heeft hij in de assen database gezocht welke assen er bekend zijn uit 1864, dat zijn er niet zoveel helaas. Vier stuks, genummerd **386/**

389/ 398/ 399. Deze zijn verdwenen bij de afbraak van de molens van Zuidplaspolder in ca 1877. Het is onbekend of ze nog be-

staan, er is dus een kans dat één ervan in Someren ligt.

De as van De Victor is de enige uit 1864 waarvan maar een gedeelte van het nummer zichtbaar is. Uit 1864 zijn verder nog deze nummers van nog bestaande assen bekend: 382/384/385/387/393/394/397.

Het hoogst bekende nummer op dit moment uit 1863 is 373 Het laagst bekende nummer uit 1865 is nummer 401.

Theoretisch kan dus nummer 374 al uit 1864 dateren Als we daar van uitgaan dan zijn er nog de volgende ontbrekende nummers in 1864 n.l.

374 t/m 381/ 383/ 388/ 390 t/m 392/ 395/ 396 en mogelijk 400.

De as van de Victor moest dus wel één van de dik gedrukte nummers hebben, dat zijn er 20. Er zijn dan 3 opties:

1. Een kans van 1 op 5 dat het een Zuidplas-as is en dan is deze pas op zijn vroegst in 1877 vrij gekomen bij de sloop van die molens.
2. De as kan al voor de voorganger van De Victor besteld zijn en is na de brand opnieuw weer in de herbouwde molen gestoken, of was wellicht bij de brand nog niet gestoken in de voorganger.

*Na wat hak- en breekwerk kwamen de gegevens van de as vrij: de naam van de gieterij 'L.I. Enthoven & Co' Deze naam is waarschijnlijk voortgekomen uit het feit dat de Joodse eigenaar een poos in Eindhoven woonde en daarom deze naam aannam. *) (foto: Marc van Deursen)*

3. Ooit heeft men een sloop-as gekocht en zonder rekening hiervan kom je hier waarschijnlijk nooit meer achter.

Omdat we steeds nieuwsgieriger werden naar de herkomst van de as en omdat we niet snappen dat je een as bestelt, die je in 1864 laat gieten en die, als de molen in oktober 1865 afbrandt *) nog niet gestoken is. Een as overleeft zo'n brand namelijk nagenoeg nooit. Dus een paar uren met boortjes en beitels in de weer leverde als resultaat dat het nummer zichtbaar geworden is: 390.

Helaas was nummer 390 nog een onbekend nummer in die zin dat dit nummer niet aangemerkt wordt op dit moment als een as afkomstig van een andere molen.

Een Zuidplas-as is bij deze dan nu uitgesloten: alle in dat jaar geleverde assen aan die polder zijn met nummer bekend in het polderarchief en dit nummer zat daar niet bij.

Het blijft dus mogelijk dat er al een ijzeren as voor de voorganger besteld was en dat deze nog niet gestoken was, of na de brand nog goed genoeg geacht werd om te gebruiken in de nieuwe molen.

Aan de andere kant waarom zou je in 1864 een as bestellen voor je molen en deze dan nog niet gestoken hebben in oktober 1865. Dit is niet erg logisch, dan zou de as een jaar doelloos bij de molen gelegen hebben.

Een andere mogelijkheid is dat er toch ooit een tweedehands as gekocht is. Nu het nummer bekend is, komt er misschien eens een dag dat iemand dit nummer in een rekening of in een (polder) archief tegenkomt. In het volgende Peellands Molennieuws ga ik verder in op het niet meedraaiende deel van de as.

Intussen is er een nieuwe pensteen besteld en bij het plaatsen daarvan wordt misschien ook het waarom van de verjonging van de as duidelijk.

Met medewerking van Jan de Witt

*) De **Rotterdamsche Courant** schrijft over deze brand op 28 oktober 1865 onder de rubriek 'Ongelukken, misdrijven enz.' het volgende:
In den nacht van den 19 op 20 dezer is te Someren brand ontstaan in den graan-, pel- en oliemolen staande binnen de gemeente en toebehoorende aan de wed. Th. Rooymans. Genoemde molen, benevens een behuizing, toebehoorende aan de algemeene armen, is geheel afgebrand.

Nieuw aan de licht

Hallo, mag ik me even voorstellen?

Eugène van Sas

Mijn naam is Eugène van Sas.

Gedurende mijn werkzame leven heb ik in de techniek gewerkt. Een flinke periode daarvan bij Technicolor Videocassettes, waar ik de technische afdeling mede ondersteund heb. Het laatste deel van mijn werk, heb ik bij Philips Healthcare gewerkt op de afdeling van de mobiele röntgen systemen.

Sinds enige tijd, na mijn werkzame leven, ben ik molenaar in opleiding. Dit is zo gekomen omdat ik door de jaren heen flink gefascineerd ben geraakt door molens. In die zin dat het technische hoogstandjes zijn geweest in oude tijden die nu nog steeds dienst doen, zonder dat die techniek veel veranderd is. Geweldig! Wat de mens toen al heeft geweten.

Nadat ik enige tijd in de molenwereld liep, werd mij verteld dat het zo moeilijk is om bestuursleden voor de Peellandse Molenstichting te vinden. En zeker iemand die de functie van penningmeester op zich wil gaan nemen, na het plotselinge overlijden van Gerard.

Het bestuur van de Peellandse Molenstichting heeft mij gevraagd of deze functie iets voor mij zou zijn. Ik heb gedurende mijn hele leven in het verenigingsleven gezeten. Aanvankelijk als lid, maar later ook als bestuurslid en daarna als penningmeester. Dit bij diverse verenigingen. Ik heb na enige bedenktijd en na het bijwonen van een bestuursvergadering ingestemd om de taak als penningmeester op mij te nemen. Met veel vertrouwen zie ik de komende periode als nieuw bestuurslid en penningmeester tegemoet.

advertentie

WIEKENMAKERIJ
VAAGS
AALTEN

ONTWERP & PRODUCTIE

550+ gelaste roeden	100% NDO lascontrole
45+ geklonken roeden	100% betrouwbaar

www.wiekenmakerij.nl

advertentie

MvLgroep
behoud van hout en steen

Michel & Michon van Lierop

Mijlstraat 39b
5281 LJ
Boxtel
0411 632 647
www.mvlgroep.nl

Peellandse Molenstichting

Bestuur:

Voorzitter: Marc van Deursen, Kerkstraat 33, 5711GT Someren, 0493-495421
Secretaris: Jan Tielemans, Schutsstraat 22, 5737EW Lieshout, 06 51815 316
Penningmeester: Eugène van Sas, 't Peppelplantsoen 11, 5702DS Helmond
Leden: Hans Kalkhoven, Argostraat 48, 5631JZ Eindhoven, 06 13587634
Mari van Dijk, Vecht 16, 5751WH Deurne, 06 13543865
Peter van Rongen, Atalanta 19, 5754DW Deurne, 06-18653805
Geert van Stekelenburg, Hofstraat 26, 5721BB Asten, 0616716543

Molenkalender 2023:

Excursie Peellandse Molenstichting: 27 mei 2023

Meer over molens en mulders in Peelland:

www.peellandsemolenstichting.nl

